
Shri Skandopapurāṇoktam Shriramayānamahatmyam

श्रीस्कन्दोपपुराणोक्तम् श्रीरामायणमाहात्म्यम्

Document Information

Text title : Ramayana Mahatmyam from skandapurana

File name : rAmAyaNamAhAtmyamskanda.itx

Category : raama, skandapurANa

Location : doc_raama

Proofread by : Mrityunjay Pandey

Description/comments : skandapurANa | purANavaibhavakhaNDa | adhyAya 23-25

Latest update : July 12, 2024

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

November 5, 2024

sanskritdocuments.org

श्रीस्कन्दोपपुराणोक्तम् श्रीरामायणमाहात्म्यम्

॥ श्रीस्कन्दोपपुराणोक्तं श्रीरामायणमाहात्म्यम् ॥

॥ श्रीरामो जयति ॥

॥ अथ श्रीस्कन्दोपपुराणोक्तम् ॥

॥ श्रीरामायणमाहात्म्यम् ॥

॥ अथ प्रथमोऽध्यायः ॥

नारद उवाच-

पितामहोऽसि लोकानां पिताऽसि य मम प्रभो ।

तत् त्वां पृच्छामि लोकेश लोकानां मम यावज्ज ॥ १ ॥

छिताय करुणासिन्धो कृपयाऽऽभ्याहि सादरम् ।

उक्तं किं त्वया ब्रह्मन् पठनाच्छ्रवणादपि ॥ २ ॥

श्रीरामायणकाव्यस्य यतुर्वर्गो भवेदिति ।

कथं पाठाद्भवेद्भुर्भः कथं यार्थश्च सिध्यति ॥ ३ ॥

कथं कामो भवेत्पुंसां मोक्षो वाऽपि कथं भवेत् ।

विभवं विस्तरं यैव नियमं य सकल्पनम् ॥ ४ ॥

प्रब्रूहि जगतां नाथ सर्वज्ञोऽसि मतो मम ।

ब्रह्मोवाच-

शृणु नारद वक्ष्यामि श्रीरामायणवैभवम् ॥ ५ ॥

यस्य स्मरणमात्रेण नरः पापात्प्रमुच्यते ।

त्वन्मुખेनाभिला लोका उत्तरेयु रघार्णवात् ॥ ६ ॥

श्रीमद्रामायणं पुण्यमितिहासं पुरातनम् ।

येऽर्थयन्ति रघूत्तंसं स्मरन्तस्ते सुभा नराः ॥ ७ ॥

ब्रह्मक्षत्रियविट्छूद्रैश्चतुर्वर्गकृलोप्सुभिः ।
 श्रोतव्यं नियमान्नित्यं श्रीरामायणमादरात् ॥ ८ ॥
 पठनं य प्रवचनं ब्राह्मणधीनमेव य ।
 श्रीमद्रामायणार्ण्यस्य कल्पवृक्षस्य नारद ॥ ९ ॥
 सप्तकाण्डाह्वारशाप्ता सप्तपङ्कलप्रदाः ।
 पठनाच्छ्रवाणं पुण्यमधिकं सम्प्रयच्छति ॥ १० ॥
 अर्थप्रवचनं तस्मान्महापुण्यतमं स्मृतम् ।
 पुत्रपौत्रादिसम्पत्तिं सर्वरोगनिवारणम् ॥ ११ ॥
 पत्नीपुत्रादिकललनाशनं क्षेमवर्धनम् ।
 करोति बालकाण्डस्य पठनश्रवणादिकम् ॥ १२ ॥
 अम्बीष्टकार्यप्रत्यूहनाशनं धर्मवर्धनम् ।
 पितापुत्रादिवत्सल्यं रामदास्येऽधिकां रुचिम् ॥ १३ ॥
 अयोध्याकाण्डपठनं करोति रुचिरं नृणाम् ।
 वियुक्तबन्धुसंश्लेषं पतिभक्तिं य योषिताम् ॥ १४ ॥
 धर्माविरुद्धं कामानामवाप्तिं साधुषु स्पृष्टव्यम् ।
 लभते वनकाण्डस्य पठनश्रवणात्तरः ॥ १५ ॥
 अर्थावाप्तिं य विपुलां मित्रलाभगुणानपि ।
 सत्साहाय्यं सुप्रप्राप्तिं स्वामिभक्तिं य निर्मलाम् ॥ १६ ॥
 किष्किन्धाकाण्डसर्गाणां पठनात् प्राप्नुयात्तरः ।
 यद्यत्सङ्कल्पितं चित्ते सुकरं वाऽपि दुष्करम् ॥ १७ ॥
 शत्रुहस्ताद्विभुक्तिं य कारागाराद्विमोक्षणम् ।
 लभते सुन्दराण्यस्य काण्डस्य पठनात्तरः ॥ १८ ॥
 द्विनेद्विने सप्त सर्गान् तस्य काण्डस्य यो नरः ।
 पठेद्भक्त्या तु काकुत्स्थं हृदि कृत्वा नमस्य य ॥ १९ ॥
 तस्य जन्मान्तरशतैस्सञ्चितस्यापि पाप्मनः ।
 नाशं कुर्यात् सुप्रसन्नो रामो विष्णुस्सनातनः ॥ २० ॥
 किम्पुनश्चिन्तितामिह चिन्तयामः पुनः पुनः ।

યુદ્ધકાણ્ડસ્ય પઠનાત્ શ્રવણાચ્ચ પ્રવાચનાત્ ॥ ૨૧ ॥

સર્વશત્રુક્ષયો ભૂયાત્ અસાધ્યં સાધ્યતામિયાત્ ।

શ્રીમદુત્તરકાણ્ડસ્ય પઠનાત્ ભક્તિતો નરઃ ॥ ૨૨ ॥

જીવન્મુક્તસ્સ વિજ્ઞેયો રાઘવસ્ય પ્રસાદતઃ ।

ન પુનસ્તુ જાયેત કર્મ ભોક્તું સ્વયં કૃતમ્ ॥ ૨૩ ॥

ઉષિત્વા સ તુ વૈકુણ્ઠે કાર્યબ્રહ્મસમીપતઃ ।

બ્રહ્મજ્ઞાનં પ્રપન્નોઽય વિષ્ણોસ્સાયુજ્યમાપ્નુયાત્ ॥ ૨૪ ॥

યેષાં ગૃહેષુ તિષ્ઠેત શ્રીરામાયણપુસ્તકમ્ ।

યક્ષરક્ષઃ પિશાચાદા ભિયા ધાવન્તિ તદ્ગૃહાત્ ॥ ૨૫ ॥

શ્રીરામાયણકોશસ્ય યૈઃ પૂજા ક્રિયતેઽઽદરાત્ ।

તસ્ય દેવાસ્તુ નિખિલાઃ પ્રસીદન્તિ સ્વયં સુત ॥ ૨૬ ॥

યૈર્નિત્યં પઠ્યતે ભક્ત્યા દિનવિચ્છિન્નિશૂન્યકમ્ ।

ગચ્છન્તમનુગચ્છેન્તં શ્રીરામઃ કરુણાવશઃ ॥ ૨૭ ॥

પાઠઃ કામ્યશ્ચ નિત્યશ્ચ મોક્ષાર્થશ્ચેતિ સ ત્રિધા ।

સકુલ્યાનિષ્ઠનાશં વા ઇષ્ટાવાપ્તિં મનોરથે ॥ ૨૮ ॥

શ્રીરામાયણપાઠસ્તુ કામ્યસ્સ પરિકીર્તિતઃ ।

કાણ્ડસ્ય સુન્દરાખ્યસ્ય સમસર્ગીવિધાનતઃ ॥ ૨૯ ॥

સમ્પૂર્ણસ્થાપિ ષટ્કાણ્ડસમ્મિતસ્ય વિધાનતઃ ।

પુનર્વસૌ સમારભ્ભઃ સમ્પૂર્તિશ્ચ પુનર્વસૌ ॥ ૩૦ ॥

યૈત્રે વાઽશ્વયુજે માસિ નવરાત્રે મહોત્સવે ।

પઠનં કુરુતે વિપ્રઃ કામાનાં પરિપૂર્તયે ॥ ૩૧ ॥

સઙ્ગવાદૌ સમારભ્ય મુહૂર્તત્રયપાઠનમ્ ।

કામ્યપાઠ ઇતિ પ્રોક્તો નિત્યપાઠમથો શૃણુ ॥ ૩૨ ॥

દિને દિને ત્વવિચ્છિન્ન્યા મનસા દ્રવ્યઽતોઽપિ વા ।

સમ્પૂજ્ય સીતારમણં તં ધ્યાત્વા પુસ્તકે ધિયા ॥ ૩૩ ॥

નિત્યકર્માવિરોધેન પ્રાતઃ સઙ્ગવ એવ વા ।

પઠેદ્રામાયણં પુણ્યમુચ્ચૈઃ સુસ્વરમેવ ચ ॥ ૩૪ ॥

અનન્નત્રેવ ચ પઠેદ્રાઘવસ્ય કૃપામયે ।
 પઠેત્તુ સર્ગાન્દશ વા પઞ્ચ વા ત્રીનથાપિ વા ॥ ૩૬ ॥
 એકં વાડપિ પઠેત્સર્ગ પ્રયતો નાન્યમાનસઃ ।
 ઉત્તમં દશ સર્ગાસ્તુ મધ્યમં સર્ગપઞ્ચકમ્ ॥ ૩૭ ॥
 અધર્મ તુ ત્રયઃસર્ગા એકસર્ગોડધમાધમઃ ।
 ન સર્ગમધ્યે વિરમેદ્યદિ દૈવાદ્વિરમ્યતે ॥ ૩૮ ॥
 પુનસ્તદાદિમારભ્ય પઠેન્નિયમપૂર્વકમ્ ।
 એવં કૃતે કલં ચત્સ્યાત્તદ્વદિધ્યામિ નારદ ॥ ૩૯ ॥
 દારિદ્યનાશો રોગાણાં દ્રાવણં સુખવર્ધનમ્ ।
 ભવેજ્જન્માન્તરે ચૈવ યત્યાપં રચિતં નૃભિઃ ॥ ૪૦ ॥
 તથ્યાપિ નશ્યતિ ક્ષિપ્રં જ્ઞાનં સ્યાન્મોક્ષસાધનમ્ ।
 ન પુનર્જાયતે સોડયં સવિત્રીયોનિતો ભુવિ ॥ ૪૧ ॥
 મોક્ષાર્થપાઠં વક્ષ્યામિ શૃણુ વીણામુને શુભમ્ ।
 દિવા ભુક્તત્યન્તરં વિપ્રસ્ત્વપરાહ્ને યતપ્રતઃ ॥ ૪૨ ॥
 એકાવરં તુ શ્રોતારં કલ્પયિત્વા શુચિપ્રતમ્ ।
 અખાદિત્વા તુ તામ્બૂલમપીત્વાડપિ જલં શુચિઃ ॥ ૪૩ ॥
 યથાશક્તિ ચ સમ્પૂજ્ય શ્રીરામાયણપુસ્તકમ્ ।
 એકાવરાન્ પઠેત્સર્ગાન્ વિરક્તસ્તુ ત્રિવર્ગક ॥ ૪૪ ॥
 ન સમભાષેત દારૈર્વા પુત્રૈર્વા પાઠમધ્યતઃ ।
 આરભ્ય નારદપ્રોક્તં સર્ગ વાલ્મીકયે પુરા ॥ ૪૫ ॥
 યાવદુત્તરકાણ્ડાન્તં પઠેદેવં કમેણ તુ ।
 ચતુર્વિંશતિસાહસ્ર શ્લોકમણ્ડલમાદરાત્ ॥ ૪૬ ॥
 પઠિત્વા તુ સમાધ્યાય બ્રાહ્મણાન્ ભોજયેદ્ધૂન્ ।
 પ્રતિસાહસ્રકશ્લોકમેકૈકં ભોજયેદ્વિજમ્ ॥ ૪૭ ॥
 શ્રીરામજનને ચૈવ સીતાયાઃ પાણિપીડને ।
 પાદુકારાજ્યલા મે ચ જટાયો મોક્ષસઙ્ગતૌ ॥ ૪૮ ॥
 સુગ્રીવરાજ્યલાભે ચ તરણેડબ્ધેનૂમતઃ ।
 અઙ્ગુલીયકદાને ચ વિભીષણસમાગમે ।

વિભીષણસ્ય રાજ્યાર્થં લઙ્કાયામભિષેચને ॥ ૪૯ ॥

રામપટ્ટાભિષેકે ચ કારયેદૃત્સવં પ્રમોઃ ।

શ્રીમદુત્તરકાણ્ડસ્ય સમાપ્તૌ તુ દ્વિજોત્તમ ।

મહોત્સવં પ્રકુર્વીત રામસ્ય પરમાત્મનઃ ॥ ૫૦ ॥

નિત્યપાઠે ચ પાઠે ચ મુમુક્ષુણાં યથાક્રમમ્ ।

કાણ્ડાસ્સમાપિ પાઠ્યારસ્યુ રન્યથા નિષ્ફલં ભવેત્ ॥ ૫૧ ॥

કામ્યપાઠે તુ ષટ્કાણ્ડમિતં રામાયણં પઠેત્ ।

ન તત્રોત્તરકાણ્ડગ્ચ પઠને શ્રેયસાં ક્ષતિઃ ॥ ૫૨ ॥

રામાયણસ્ય પઠનં યદાડડરભ્યેત હિ ક્વચિત્ ।

તદ્ગ્રન્થસ્ય પુરસ્તાત્તુ કોડપિ નાસીત સર્વથા ॥ ૫૩ ॥

શૃણોતિ તત્ર હ્યાસીનો હનુમાન્ રાઘવીં કથામ્ ।

સ્વસ્થાને યસ્સમાસાનિસ્તં શપેત્ સ તુ કોષતઃ ॥ ૫૪ ॥

સર્વશાસ્ત્રાર્થપારણો ભક્તિયુક્તો રઘૂત્તમે ।

વાલ્મીકિહૃદયાભિજ્ઞશ્શબ્દસારાર્થસારવિત્ ॥ ૫૫ ॥

પ્રવક્તૃત્વેડધિક્ષિયેત હ્યન્યથા હનુમાન્ શપેત્ ।

શ્રોતૃભિશ્ચ પ્રવક્તા તુ પૂજનીયઃ પ્રચલતઃ ॥ ૫૬ ॥

તં ચ મત્વા રઘૂત્સંસં આદૃતાઃ શૃણુયુઃ કથામ્ ।

દુગ્ધેન મધુનાડડજયેન ભોજયેતં દિનેદિને ॥ ૫૭ ॥

વસ્ત્રૈરાભરણૈશ્ચિત્રૈઃ સ્તુતિભિશ્ચાપિ પુષ્કલૈઃ ।

સમ્માનયેત્ પ્રવક્તાર માદાવન્તે ચ મધ્યતઃ ॥ ૫૮ ॥

એતદ્દુદ્દેશતઃ પ્રોક્તં શ્રીરામાયણવૈભવમ્ ।

યઃ પઠેચ્છૃણુયાદ્વાડપિ ભક્ત્યાડધ્યાયમિમં નરઃ ।

શ્રીરામસ્ય પ્રસાદસ્ય પાત્રં સ ભવતિ ધ્રુવમ્ ॥ ૫૯ ॥

-ઇતિ શ્રીસ્કન્દોપપુરાણે પુરાણવૈભવખણ્ડે બ્રહ્મનારદસંવાદે

રામાયણપઠનશ્રવણવિધિનિરૂપણં નામ ત્રયોવિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૩

॥ ઇતિ પ્રથમોઽધ્યાયઃ ॥

॥ શ્રીરામો જયતિ ॥

॥ अथ द्वितीयोऽध्यायः ॥

युधिष्ठिर उवाच-

भगवन् सर्वधर्मज्ञ अपारकरुणानिधे ।

रामायणोतिहासस्य काम्यपाठकम् वद ॥ १ ॥

कथं वा कामिभिः पाठ्यं कं वा नियममाश्रितैः ।

अेतदाध्याय मां सद्यः पावय त्वं भटामुने ॥ २ ॥

दाल्भ्य उवाच-

सम्यक्पृष्टं भटाराज रामदिव्यकथामृतम् ।

पुनीयावां य मां यैतान् रामायणमहानदी ॥ ३ ॥

यतुराननवक्त्राब्जात् श्रीरामायणवैभवम् ।

श्रुत्वा जगाद धर्मात्मन् नारदो भगवानृषिः ॥ ४ ॥

नारद उवाच -

रामस्य चरितं प्रोक्तं मया वाल्मीक्ये पुरा ।

श्रुत्वा भक्तस्तु निभिलं मुनिः काव्यं यकार हि ॥ ५ ॥

प्रोच्यते तस्य काव्यस्य माहात्म्यं कथमीदृशम् ।

अन्ये य मुनयः केचिद्रामस्य चरितं शुभम् ॥ ६ ॥

निबध्नन्ति स्वकैर्वाक्यैर्नतेऽत्र कथमादरः ।

प्रमार्जयैनं सन्धेयं यरणाब्जं नतोऽस्मि ते ॥ ७ ॥

अहमोवाच -

नतेऽत्र संशयः कार्यः वत्स सर्वात्मना मुने ।

सुबुद्धौ निबध्नन्ति काव्यानि बलवो भुवि ॥ ८ ॥

श्रीराघवकथाऽऽढ्यानि युक्तियुक्तानि यैव हि ।

न मे तत्रादरं येतः करोति मधुरेष्वपि ॥ ९ ॥

वाल्मीकिरुपदेशं तु गृहीत्वा तव बुद्धिमान् ।

भक्तियुक्तो रघूत्तंसे द्रुतचित्तोऽभवत्तदा ॥ १० ॥

राघवः परमात्माऽथ रघुस्यालूय मां प्रभुः ।

आदिदेश स्वचरितं प्रकटीकर्तुमुद्यतः ॥ ११ ॥

શ્રીરામ ઉવાચ -

ચતુરાસ્ય તવેદાનીં કાર્યં કિમપિ ગોપિતમ્ ।

તત્તે કર્તવ્યમચિરાન્મમ પ્રિયચિકીર્ષયા ॥ ૧૨ ॥

સંસારસિન્ધુતંરણં જનાઃ કર્તુમનીશ્વરાઃ ।

મત્કથાસંહિતાં નાવં પ્રાપ્ય નન્દન્તુ નિર્વૃતાઃ ॥ ૧૩ ॥

ઇતિ મે બુદ્ધિરુત્પન્ના તદર્થં ચાહુતો ભવાન્ ।

અવતારકિયા પૂર્ણાં રાવણો નિહતો રિપુઃ ॥ ૧૪ ॥

ભોક્ષ્યે ત્વચ્છાપમિત્યેવ ભૃગવેડહં વરં હ્યદામ્ ।

તદર્થં ચત્રમાસ્થાસ્યે ઇતિ કાર્યદ્વયં મતમ્ ॥ ૧૫ ॥

શ્રુડગારવિરળં દુઃખશોકાયાસનિરન્તરમ્ ।

મચ્ચરિત્રં યથાવતુ કસ્સમર્થો નિબન્ધિતુમ્ ॥ ૧૬ ॥

વાલ્મીકિર્નારદમુને રાકણ્યં ચરિતં મમ ।

દ્રવચ્ચિત્તોડભવત્સદ્યઃ કૌમુદ્યા ચન્દ્રકાન્તવત્ ॥ ૧૭ ॥

મન્યેડહં મચ્ચરિત્રસ્ય ગ્રથને તસ્ય યોગ્યતામ્ ।

ખરાદિનિધનાદ્ભીતઃ શઙ્કુકર્ણો નિશાયરઃ ॥ ૧૮ ॥

દણ્ડકારણ્યગો ભૂત્વા કૌઞ્ચરૂપસમાશ્રયઃ ।

બાધતેડદ્ય મુનીંસ્તસ્માત્તસ્ય કાર્યો વધો મયા ॥ ૧૯ ॥

મન્માયામોહિતસ્સોડથ દુષ્ટો વાલ્મીકિસન્નિધૌ ।

કીડિષ્યતિ સમં વધ્વા રૂપે તદનુરૂપયા ॥ ૨૦ ॥

તદા નિષાદરૂપોડહં વધિષ્યામિ નિશાયરમ્ ।

સ્ત્રીણામવધ્યતા યસ્માત્તસ્માત્તાં પરિવર્જયે ॥ ૨૧ ॥

વાલ્મીકિસ્તુ સ્વયા બુધ્યા દ્રુતશ્ચેદસ્ય દર્શનાત્ ।

શપ્સ્યતે માં સ્ત્રીંવિયોગી ભવેતિ રુષિતઃ કિલ ॥ ૨૨ ॥

ઇષ્ટં મે કાર્યમેતત્સ્યાત્તસ્ય દાતું હિ ગૌરવમ્ ।

અતસસરસ્વતીં ત્વં તુ પ્રેરયાસ્યાડડનનં પ્રતિ ॥ ૨૩ ॥

મચ્ચરિત્રં તવાદેશા દથાસૌ ગ્રથયિષ્યતિ ।

તચ્ચ શ્રોષ્યામિ કાલેન સ્વયમેવ વૃત્તોડખિલૈઃ ॥ ૨૪ ॥

મચ્ચરિત્રપરીક્ષાયાં સાધુવાડસાધુવેતિ હિ ।

પ્રવક્તુ કોડ્ઠતિ પુમાન્ માં વિના પ્રતિપાદિતમ્ ॥ ૨૫ ॥

પ્રાયેણ ચરિતં મે હિ વનેષુ ચલિતં ત્વભૂત્ ।

તદ્ગચ્છ પ્રેરય ગિરાં દેવીમસ્થાનનં પ્રતિ ॥ ૨૬ ॥

ઇતિ પ્રતિસમાદિષ્ઠો વાણીં સમ્પ્રેરયં તતઃ ।

વાલ્મીકિર્નિયમાયાથ તમસામગમન્નદીમ્ ॥ ૨૭ ॥

તસ્મિન્ પશ્યતિ તત્રૈવ વૃક્ષે કુત્રાપિ દમ્પતી ।

કૌઞ્ચૌ ચિકીડતુર્ધર્ષાત્ કામબાણવશાનુગૌ ॥ ૨૮ ॥

તથોઃ પુમાંસં વેગેન વ્યાધો વિવ્યાધ બાણતઃ ।

તદુદ્ગ્રીક્ષ્ય મહાપ્રાણો વાલ્મીકિસ્સુમહાતપાઃ ॥ ૨૯ ॥

રુવન્ત્યાં કરુણં તત્ર કૌઞ્ચયાં નિર્ભિણ્ણમાનસઃ ।

સુરતાસક્તયોર્ધાતો ન ધર્મ્ય ઇતિ જજ્ઞિવાન્ ॥ ૩૦ ॥

શશાપ સમુનિસ્તત્ર વ્યાધમાકૃષ્ટકાર્મુકમ્ ।

“માનિષાદ પ્રતિષ્ઠાં ત્વમગમશ્શાશ્વતીસ્સમાઃ ॥ ૩૧ ॥

યત્કૌઞ્ચમિથુનાદેકમવધીઃ કામમોહિતં” ।

શપન્નિતિ મુનિઃ કોધાદુત્તરક્ષણ એવ હિ ॥ ૩૨ ॥

નાપશ્યત નિષાદં તં તાં કૌઞ્ચ તં ચ વૃક્ષકમ્ ।

ચિન્તયામાસ ચ મુનિમયિયં કસ્ય ચિદ્ભવેત્ ॥ ૩૩ ॥

અન્યથા હિ કથં સર્વ દૃષ્ટનષ્ટે ભવેદિદમ્ ।

ઇતિ ચિન્તાડડકુલઃ સ્નાત્વા સમાપ્ય નિયમાંશ્ચ સઃ ॥ ૩૪ ॥

સ્વાશ્રમં પુનરાયાતઃ પરિક્લિષ્ટેન ચેતસા ।

તતોડહમગમં તત્ર સ્મરન્નાણાં રઘુપ્રભોઃ ॥ ૩૫ ॥

સાવિત્ર્યા ચ સરસ્વત્યા હંસયુક્તરથે સ્થિતઃ ।

અભ્યર્ચિતશ્ચ તેનાથ સસમ્ભ્રમમહં તદા ॥ ૩૬ ॥

વાક્યં વલ્મીકજન્માનમબ્રવં રચિતાઞ્જલિમ્ ।

બ્રહ્મોવાચ -

બ્રહ્મન્ વલ્મીકસમ્ભૂત માભૂશ્ચિન્તાસમાકુલઃ ॥ ૩૭ ॥

કૃતા માયા ભગવતા પરીક્ષાર્થં હૃદસ્તવ ।

પરદુઃખાસહિષ્ણુત્વાત્ દ્રુતચિત્તોડસિ સામ્પ્રતમ્ ॥ ૩૮ ॥

મયૈવ પ્રેરિતા તુભ્યમિયં દેવી સરસ્વતી ।
 સ્વયં મુખાન્નિર્ગતા તે જ્ઞાતસ્તે વચસો રસઃ ॥ ૩૯ ॥
 ઈન્દ્રશૈરેવ સરસૈઃ પદૈરન્યૈશ્ચ ભૂરિશઃ ।
 કુરુ રામકથાં પુણ્યાં યથા તે નારદાચ્છ્રુતમ્ ॥ ૪૦ ॥
 રામત્વેનાવતીર્ણસ્ય હરેરદ્ભુતકર્મણઃ ।
 જન્મારભ્ય સ્વધામાસિપર્યન્તાં સરસાં કથામ્ ॥ ૪૧ ॥
 પુણ્યાં સુલલિતાર્થાગ્ચ અતીતાનાગતાશ્રયામ્ ।
 આશ્રિત્ય સુમહત્કાવ્યં સર્ગબન્ધોજ્વલં કુરુ ॥ ૪૨ ॥
 વાલ્મીકિરુવાચ -
 ચતુરાનન લોકેશ સર્વધર્મપ્રવર્તક ।
 નિમગ્નોઽસ્મિ સુધાસારે શ્રીરામચરિતાહ્વયે ॥ ૪૩ ॥
 જાને પુરુષમીશાનં રામં રઘુકુલોદ્ભવમ્ ।
 આચાર્યાનુપદિષ્ટાયા વિદ્યાયા વીર્યશૂન્યતામ્ ॥ ૪૪ ॥
 વિજ્ઞાય નારદમુનેઃ પ્રાપ્તં રામકથામૃતમ્ ।
 યદિ શક્તોઽસ્મિ રામસ્ય ચરિતં પુણ્યવત્તમમ્ ॥ ૪૫ ॥
 કાવ્યાત્મના સડગ્રથિતું યદિ ચાનુગ્રહસ્તવ ।
 વક્ષ્યામિ રઘુનાથસ્ય કથાં કાવ્યાત્મના શુભામ્ ॥ ૪૬ ॥
 તવાનુગ્રહતો ભૂયાત્ કાવ્યે મે નાનૃતં ક્વચિત્ ।
 નચ મિથ્યાપ્રલપિતં પ્રબ્રૂયુર્મા બુધા ભુવિ ॥ ૪૭ ॥
 શ્લોકાનામખિલાનાં ચ તામર્યં સુમહદ્ભવેત્ ।
 રસાઃ શૃંગારકારુણ્યહાસ્યવીરાદયોઽખિલાઃ ॥ ૪૮ ॥
 તત્ર તત્ર મયોદિષ્ટા ભૂયાસુશ્ચ યથોચિતમ્ ।
 ન કશ્ચિદપશબ્દો મે ન ચ કિઞ્ચિદ્દૃશ્ય પદમ્ ॥ ૪૯ ॥
 શ્રીરામચરિતે ભૂયાન્મમ કાવ્યં પ્રમાણકમ્ ।
 નાન્યત્કિઞ્ચિત્તથા ભૂયાન્મત્કાવ્યસ્યાર્યનીયતા ॥ ૫૦ ॥
 પઠનશ્રવણાભ્યાં મે કાવ્યસ્ય સફુદ્ધયહો ।
 પુરુષાર્થાય સર્વેઽપિ ભૂયાસુર્ભુવિ સર્વતઃ ॥ ૫૧ ॥

ब्रह्मोवाच -

वल्मीकजन्मन् सुमुने रामनामप्रभावतः ।
शापात्तत्वं नीयवृत्तिस्थोऽप्येवं जातो मुनीश्वरः ॥ ५२ ॥

नाम्न अयं प्रभावश्चेद्रामस्य परमात्मनः ।
किमु तस्यरिताम्भोधिप्लावनादधनाशने ॥ ५३ ॥

वाल्मीकिरुवाच -

न ज्ञायते कथं ब्रह्मन् रामनामप्रभावतः ।
अयं मुनिरहं जातश्शापश्च मम कीदृशः ॥ ५४ ॥

ब्रह्मोवाच-

वर्णने त्वस्यरित्रस्य न कालोऽयं तथाऽप्यहम् ।
तवौत्सुक्यनिवृत्त्यर्थं सङ्क्षेपात् प्रब्रवीमि ते ॥ ५५ ॥

वरुणस्य सुतः पूर्वं त्वमभूर्हरिताभिधः ।
कदाचित्तव गेहे तु वरुणेन समाहूताः ॥ ५६ ॥

मुनयस्सनकाद्यास्तु सङ्गता ब्रह्मवादिनः ।
सञ्जजलपुर्मिथस्तत्र श्रुतिस्मृत्याश्रयाः कथाः ॥ ५७ ॥

प्रसङ्गेन य रामस्य उररेवतरिष्यतः ।
वधाय दशकाण्डस्य कथां ते यङ्किरे तथा ॥ ५८ ॥

क्रीडापरवशस्त्वं तु तदाऽहम् गृह्यमर्ह्यिषा ।
तत्केकाभिश्च ते हासैः कथाविघ्नो बभूव ह ॥ ५९ ॥

सनत्कुमारः कुपितश्शशाप त्वां तदा किल ।
यस्मात्त्वोकोत्तरकथाविघ्नाय किल दर्पितः ॥ ६० ॥

पक्षिषा क्रीडसे तस्मात्प्राधत्वं तु गमिष्यसि ।
छत्युक्ते वयने तेन सम्ब्रान्ता मुनयोऽपिलाः ॥ ६१ ॥

त्वं तु निश्चेतनो जातो वरुणो दुःषितोऽभवत् ।
प्रसादयामास मुनिं पिता ते शापशान्तये ॥ ६२ ॥

ततः प्रसन्नस्स मुनिः पुनस्त्वां वाक्यमब्रवीत् ।
तव भ्रातुर्भृगोर्वशे प्रयेता नाम वै मुनिः ॥ ६३ ॥

आस्तेऽद्य दण्डकारण्ये तपः कुर्वन् सुदृश्वरम् ।

ભવિતાસિ સુતસ્તસ્ય વેદવેદાડ્ગપારગઃ ॥ ૬૪ ॥

કાલેન વ્યાધવૃત્તિશ્ચ ભવિતાસિ ગિરા મમ ।

સમર્ષીણાં પ્રસાદેન રામનામપ્રભાવતઃ ॥ ૬૫ ॥

પૂતો ભૂત્વા તપઃ કૃત્વા મુનિવર્યત્વમેષ્યસિ ।

ઇત્યુક્ત્વા સ મુનિર્યાતસ્ત્વં ચ પ્રાચેતસોડભવઃ ॥ ૬૬ ॥

વેદવેદાડ્ગનિષ્ણાતો હ્યભૂસ્ત્વં બાલ્ય એવ ચ ।

સમિત્કુશાદીનાહર્તુ જાતુ ત્વં વનમધ્યગઃ ॥ ૬૭ ॥

બહૂનાનાયતો બદ્ધાન્ બધ્યમાનાંશ્ચ વૈ મૃગાન્ ।

પશ્યંસ્ત્વં રમમાણોડભૂવ્યાધિન મુનિશાપતઃ ॥ ૬૮ ॥

આહૂતોડપિ ચ પિત્રા ત્વં નાધ્યગચ્છઃ સ્વમાશ્રમમ્ ।

નૈષાદ્યા વર્તમાનસ્ત્વં વૃત્ત્યા હિંસન્ મૃગાન્ ખગાન્ ॥ ૬૯ ॥

પરિણીય ચ ભિલ્લાનાં કન્યાં કામપિ સંયતઃ ।

પુત્રાનુત્પાદયંસ્તસ્યાં ભરંસ્તાગ્ચ મૃગૈઃ ખગૈઃ ॥ ૭૦ ॥

કુટુમ્બભરણાત્ પિત્રઃ બહુવર્ષસહસ્રતઃ ।

જાતુ ત્વં વનમધ્યસ્થ સ્તરુસ્થં હ્યવધીઃ ખગમ્ ॥ ૭૧ ॥

પલાયિતસસ્ય ખગસસ્ય બાણોડપતત્ ત્વયિ ।

તેન વિદ્ધાંસદેશસ્ત્વં રુદિતો વેદનાવશાત્ ॥ ૭૨ ॥

તદા સમર્ષયો માર્ગાગતાસ્ત્વાં વીક્ષ્ય કમ્પિતાઃ ।

દૈન્યરાશિં ત્વામથોયુ દયયાડભિપરિપ્લુતાઃ ॥ ૭૩ ॥

અહો મૂર્ખત્વમેતત્તે વિપ્રોભૂત્વા કુલોદ્ભવઃ ।

ઈદૃશીં વૃત્તિમાપન્નોડસ્યરે નિષ્કૃતિવર્જિતામ્ ॥ ૭૪ ॥

યથા ત્વં ખિદ્યસે મૂઢ બાણેનાનેન વિધ્યતા ।

તથા મૃગવિહડ્ગાનાં વ્યથા હિં નેતિ તે મતિઃ ॥ ૭૫ ॥

સ્વમાંસં પરમાંસેન ચઃ પુષ્પાતિ નરાધમઃ ।

રુરવો ભક્ષયિષ્યન્તિ તસ્ય માંસં યમાલયે ॥ ૭૬ ॥

ન ત્વં નિર્વિદ્યસે મૂઢ અપીમાં વેદનાં ગતઃ ।

ઇત્યુક્તે વચને તૈસ્તુ કરુણાર્દ્રિતમાનસૈઃ ॥ ૭૭ ॥

કાલયોગાતુ નિર્વિણ્ણસ્સજ્જાતસ્ત્વં મૃગાત્યયાત્ ।
 તાનબ્રવીઃ પ્રાજ્જલિસ્ત્વં તેભ્યો નત્વાડથ દૂરગઃ ॥ ૭૮ ॥
 અહો અધન્યતા મેસ યદહં વિશ્વંશજઃ ।
 ભૂત્વાડપિ વૃત્તિમાપન્નો મૃગમાસૈઃ સ્વયં હૃતૈઃ ॥ ૭૯ ॥
 પશ્ચાત્તમોડસ્યહં શ્રેષ્ઠાઃ પ્રાયશ્ચિત્તં વદન્તુ મે ।
 સમર્પય ઊચુઃ -
 તુષ્ટા વયં ત્વદ્વિનયા દિચ્છામસ્ત્વત્સમુદ્ધૃતિમ્ ॥ ૮૦ ॥
 કિન્તુ ત્વં પતિતો જાતઃ પ્રાયશ્ચિત્તં ન તે શ્રુતમ્ ।
 વક્ષ્યામોડથાપિ કૃપયા ત્વં કુરુષ્વ યથોદિતમ્ ॥ ૮૧ ॥
 પાત્રાપાત્રવિચારો ન રામનામ્નાં પ્રકીર્તને ।
 શ્રવણે ચોપદેશે ચ તસ્માત્તત્તેડથ તુ ક્ષમમ્ ॥ ૮૨ ॥
 રામનામ સમુચ્ચાર્ય યસ્માત્ પાપાત્ર મુચ્યતે ।
 ત્રિલોક્યામસ્તિ તત્રૈવ સત્યમેતત્ પ્રકીર્તિતમ્ ॥ ૮૩ ॥
 જાતોડદૈવ રઘોર્વશે રામનામ વહન્ હરિઃ ।
 ત્વં તદામ્નાય ભક્ત્યાડથ મોક્ષસે સર્વપાતકૈઃ ॥ ૮૪ ॥
 ઉપવિશ્યાશ્ચત્થમૂલે કામક્રોધૌ વિસૃજ્ય ચ ।
 આજાનુબાહું દીર્ઘાક્ષં નીલકુઞ્ચિતમૂર્ધ્નજમ્ ॥ ૮૫ ॥
 પ્રગૃહ્મ વામહસ્તેન ચાપં સવ્યેન સાયકમ્ ।
 પ્રાવૃષેણ્યપયોવાહસ્વચ્છકાન્તિમનોહરમ્ ॥ ૮૬ ॥
 નિષ્કાભરાણવિસ્તીર્ણવક્ષસં વનમાલિનમ્ ।
 સુપ્રસન્નમુખામ્ભોજં સુમૃષ્મણિકુણ્ડલમ્ ॥ ૮૭ ॥
 ચિન્તયન્ રાઘવં બુધ્યા રામનામ જપાડડદૃતઃ ।
 ઉપકૃત્યેતિ કૃપયા નિવૃત્તાસ્તે સ્વકં પદમ્ ॥ ૮૮ ॥
 ત્વં તતઃ પુત્રદારાદિચિન્તામુત્સૃજ્ય દૂરતઃ ।
 રામરામેતિ રામેતિ જપન્ નિશ્ચલતાં ગતઃ ॥ ૮૯ ॥
 કાલેનાલ્પેન તે દેહં વલ્મીકઃ પ્રાવૃણોન્મહાન્ ।
 અતીતે વત્સરે કાલે ત્વસ્થિમાત્રાવશેષિતમ્ ॥ ૯૦ ॥
 જપન્તં રામરામેતિ વલ્મીકાચ્છાદિતાડ્ગકમ્ ।

રામનામજપાન્મુક્તપાતકં ત્વાં વિચિન્તયન્ ॥ ૯૧ ॥

અહં કમણ્ડલુજલૈરભ્યુક્ષ્ય ત્વાં ન્યબોધયમ્ ।

કાયં ચ પૂર્વવત્ કૃત્વા તપસે ત્વાં સમૈરયમ્ ॥ ૯૨ ॥

સ્વવૃત્તિમનુચિન્ત્ય ત્વં યતઃ ખિન્નોડભવઃ પુરા ।

અતીતાનાં વિસ્મરણં તતોડહમદદાં તવ ॥ ૯૩ ॥

તતશ્શુદ્ધાત્મતાં પ્રાપ્ય મુનિશ્રેષ્ઠત્વમાગતઃ ।

યત્ત્વં વલ્મીકતો જાતો વાલ્મીકિરિતિ તદ્ભવાન્ ॥ ૯૪ ॥

ઇદમેવ નવં જન્મ તવ કૃત્વાડહમાહ્વયમ્ ।

વાલ્મીકિરિતિ તેન ત્વં ખ્યાતો નામ્નાડમુનૈવ તે ॥ ૯૫ ॥

ખ્યાતો લોકે સર્વલોકૈઃ રામનામ્નાડસિ સમ્મતઃ ।

તસ્માત્ત્વં કુરુ રામસ્ય ચરિતં કાવ્યરૂપતઃ ॥ ૯૬ ॥

ન તે વાગનૃતા કાવ્યે કાચિદત્ર ભવિષ્યતિ ।

રસપુષ્ટિર્ભાવપુષ્ટિઃ શ્લોકાનાં તે ભવિષ્યતિ ॥ ૯૭ ॥

નચાપશબ્દો ભવિતા ન ચાર્થગુણવિચ્યુતિઃ ।

પ્રમાણં રામચરિતે કાવ્યં તવ ભવિષ્યતિ ॥ ૯૮ ॥

રહસ્યં ચ પ્રકાશઞ્ચ રામસ્ય ચરિતં મહત્ ।

તવૈવ વિદિતં ભૂયાત્ નાન્યો ડ્ઞાસ્યતિ તત્ત્વતઃ ॥ ૯૯ ॥

ઇત્યુક્તે ચ મયા તત્ર વાક્યમૂયે સરસ્વતી ।

સરસ્વત્યુવાચ -

મા તે ભૂત્ કાવ્યકરણે ભયં શબ્દાર્થસંશ્રયમ્ ॥ ૧૦૦ ॥

યથા યથા કર્ષસિ માં શબ્દતશ્ચાર્થતોડપિ વા ।

તથા તથાડનુયાસ્યે ત્વાં ત્વદાશયવશાનુગા ॥ ૧૦૧ ॥

તવ તં વિનૈવાડહં રસં ભાવં ચ પોષયે ।

ત્વન્મૂલતઃ કૃતાર્થા સ્યામુક્ત્વા રામકથાં મુને ॥ ૧૦૨ ॥

ત્વન્માર્ગાલમ્બનાદૈ વૈ કવયો રાઘવીં કથામ્ ।

વિવક્ષન્તીહ તેષાં ચ ભવિષ્યામિ વશાનુગા ॥ ૧૦૩ ॥

પશ્ચાત્ કવીનામાધારં કાવ્યં તવ ભવિષ્યતિ ।

રઞ્જયિષ્યન્તિ લોકાંસ્તુ કવયસ્ત્વત્પથાનુગાઃ ॥ ૧૦૪ ॥

धृत्युक्तवत्यां वाग्देव्यां सावित्री वाङ्मयमब्रवीत् ।
 सावित्र्युवाच -
 कुरु रामकथां पुण्यां काव्यरूपां मनोरमाम् ॥ १०५ ॥
 प्रविष्टा स्याज्य ते काव्ये प्रतिश्लोकसदस्रकम् ।
 विभक्तावयवा भूत्वा यतुर्विंशतिधा ज्योत्स्नम् ॥ १०६ ॥
 काव्ययिन्तैकमनसा त्वया येदनुपस्थिता ।
 न ते कुप्यामि भुङ्क्ष्वेव प्रसादं ते दद्याम्यहम् ॥ १०७ ॥
 त्वन्मार्गालम्बतो ये स्यू रामस्य यरितं शुभम् ।
 काव्यात्मनोद्धताः कर्तुं यशसे वा धनाय वा ॥ १०८ ॥
 प्रसीदामि य तेभ्योऽपि तेन मे स्यात् कृतार्थता ।
 ब्रह्मोवाच-
 धृत्येवमनुगृह्यैनं निवृत्ताः स्मो वयं मुने ॥ १०९ ॥
 अथायं ज्ञानतो वीक्ष्य कृत्स्नां रामस्म सत्कथाम् ।
 राघवस्य प्रसादेन अस्माकं य विशेषतः ॥ ११० ॥
 रामायणं महाकाव्यं यकार यरितप्रतः ।
 यतुर्विंशतिसादस्रं श्लोकानामुक्तवानृषिः ॥ १११ ॥
 गायत्र्याद्याक्षरं त्वादौ विन्यस्यारब्धवांस्ततः
 प्रतिश्लोकसदस्रस्य समामावेकमक्षरम् ॥ ११२ ॥
 विनियुञ्जंश्च गामत्र्या न्यबन्धाद्वाधवीं कथाम् ।
 त्रिवर्गमात्रशरणाशरण्यां प्रथमं मुनिः ॥ ११३ ॥
 श्रीरामस्म महीप्राप्तिपर्यन्तां निर्ममे कथाम् ।
 ततश्चतुर्वर्गपरैस्सेवनीयां प्रयत्नतः ॥ ११४ ॥
 स्वधामप्राप्तिपर्यन्तां राघवस्याकरोत्कथाम् ।
 तस्मादुक्तं नित्यपाठे मुमुक्षूणां य पाठके ॥ ११५ ॥
 सभापि काण्डाः पाठ्यास्त्युष्पट्काण्डाः कृल काम्यया ।
 तस्मान्नारद वाल्मीकिप्रोक्ता रामस्य सत्कथा ॥ ११६ ॥
 प्रशस्ता सर्वलोकेषु स य तत्तराणामुनिः ।

ઉપદેષ્ટવાચ્ય તસ્યાઃ કથાયાસ્તે યશઃકૃતે ॥ ૧૧૭ ॥

આદ્યૈ સર્ગે વર્ણિતસ્ત્વં શ્વાધ્યસ્ત્વં તેન ભાવિતઃ ।

એવં ત્વયા કૃતાઃ પ્રશ્નાસ્સમ્યગુત્તરિતા મયા । (૧૧૮ ॥)

મુને રામાયણં કૃત્સ્નં ચર ગાયન્નિતઃ પરમ્ ॥ ૧૧૮ ॥

-ઇતિ શ્રીસ્કન્દોપપુરાણે પુરાણવૈભવખણે બ્રહ્મનારદસંવાદે

રામાયણપ્રણયનકથનં નામ ચતુર્વિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૪

॥ ઇતિ દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ ॥

॥ શ્રીરામો જયતિ ॥

॥ અથ તૃતીયોઽધ્યાયઃ ॥

નારદ ઉવાચ -

તાત પ્રીતોઽસ્મિ સગ્જાતો રામાયણકથાશ્રવાત્ ।

ઇતઃપરં તાં ગાસ્યામિ વીણાહસ્તશ્ચરન્ મુહુઃ ॥ ૧ ॥

મન્યે પૂજ્યતમં લોકે વાલ્મીકિં મુનિપુન્ગવમ્ ।

શ્રીરામાયણવેદસ્ય કામ્યપાઠઃ કથંવિધઃ ॥ ૨ ॥

લોકનાથ મમ બ્રૂહિ શુશ્રૂષોઃ પ્રણાતસ્ય ચ ।

બ્રહ્મોવાચ-

ધન્યોઽસિ નારદ મુને વક્ષ્યામિ શૃણુ તે હિતમ્ ॥ ૩ ॥

શ્રીરામાયણવેદસ્ય કામ્યપાઠવિધિક્ષમં

ચતુર્વિધઃ કામ્યપાઠસ્તત્તત્કાલોચિતઃ સ્મૃતઃ ॥ ૪ ॥

શ્રીમત્સુન્દરકાણ્ડસ્ય સપ્તસર્ગપ્રપાઠનમ્ ।

સર્વાભીષ્ટપ્રદં પ્રોક્તમમરાણામપીહિતમ્ ॥ ૫ ॥

શુભે દિવસનક્ષત્રે સકુલ્ય વિધિપૂર્વકમ્ ।

યથાશક્તિ સુવર્ણેન રજતેનાથ તામ્રતઃ ॥ ૬ ॥

રામસ્ય લક્ષ્મણસ્યાપિ વૈદેહ્યાશ્ચ હનૂમતઃ ।

વિધાય પ્રતિમાસ્તાશ્ચ પ્રતિષ્ઠાપ્ય યથાવિધિ ॥ ૭ ॥

પૂજયેદ્ભૂપુજ્યે વા ત્વરા ચેદ્રઘુનન્દનમ્ ।

સહસ્રનામભિર્વિષ્ણોરભ્યર્ચ્યશ્ચ દિનેદિને ॥ ૮ ॥

पठेत्सुन्दरकाण्डस्य सप्तसर्गा विधानतः ।
 यदा तु सप्तमस्सर्गः काण्डस्यान्तिमसर्गकः ॥ ८ ॥
 भविष्यति तदन्तं तु सप्त सर्गान् पठेद्रती ।
 अथ श्रीरामयन्द्रस्य सर्गं राज्याभिषेयने ॥ १० ॥
 पठित्वा पूजयित्वा य पाठनं तु समापयेत् ।
 समामिदिवसे कुर्यात् बभ्रुब्राह्मण भोजनम् ॥ ११ ॥
 यद्यद्विचिन्तितं चित्ते तत्सर्वं तु समश्नुते ।
 अथ रामायणस्यास्य पाठं वक्ष्ये पुनर्वसौ ॥ १२ ॥
 भुक्तिमुक्तिफलं सूते पाठस्तस्य पुनर्वसौ ।
 निर्माय माण्डपं दिव्यं नानालङ्कारशोभितम् ॥ १३ ॥
 रत्नैर्वा मौक्तिकैर्वापि धातुभिर्वा विशेषितैः ।
 कृत्वा चित्रा रङ्गवल्लीस्तत्र वेदिं विधाय य ॥ १४ ॥
 अधोम्रिडीन प्रस्थमात्रान् तुषडीनान् प्रसार्य य ।
 तावन्मात्रान् यन्द्रशुभ्रान् तदुपर्यपि तण्डुलान् ॥ १५ ॥
 ततश्चाण्डाण्डांश्च निस्तुषान् प्रस्थमात्रकान् ।
 ततस्तिलान् प्रस्थमात्रान् ततो माषांस्तथाविधान् ॥ १६ ॥
 तदुपर्यपि गोधूमैः मुद्गैर्वा हरितैर्भृतम् ।
 घटं संस्थाप्य तच्छृङ्गे नारिकेलफलपरि ॥ १७ ॥
 सुवर्णप्रतिमां सीतारामलक्ष्मणशोभिनीम् ।
 निधाय य प्रतिष्ठाप्य सर्वोपकरणैर्युतः ॥ १८ ॥
 पूजं पुरुषसूक्तेन विधाय य यथाविधि ।
 अनुज्ञाप्य द्विजनग्रथान् नान्दीश्राद्धं विधाय य ॥ १९ ॥
 छिद्रेणैव पूर्णेन तोषकेण द्विजन्मनाम् ।
 श्रीरामायणकोशेऽथ रामपूजं विधाय य ॥ २० ॥
 पुनर्वसुदिने शुद्धे काले सङ्गवनामके ।
 आञ्जनेयस्वतृपांश्च श्रोतृन् भक्तान् रघूत्तमे ॥ २१ ॥
 वृत्वा यथासम्भवञ्च कृत्वा चित्तं रघूत्तमे ।

નારદેનોપદિષ્ઠાર્થસર્ગમારભ્ય ભક્તિતઃ ॥ ૨૨ ॥
 ઉચ્ચૈઃ સ્વરં રાગયુક્તં પઠેત્ સર્ગાસ્તુ વિંશતિમ્ ।
 સ્વયમેવ પઠેચ્છક્તો યદિ સર્ગાનવિકલવમ્ ॥ ૨૩ ॥
 નચેદ્ધિપ્રમુખેનૈવ પઠેત્તત્થ્યાતુ મધ્યમમ્ ।
 પઠિતં ચચ્ય ભુક્તોન ચચ્ય વ્યગ્રેણ વા પુનઃ ॥ ૨૪ ॥
 ચચ્યાસ્પષ્ટપદં ભૂયાત્ તત્સર્વં નિષ્કલં સ્મૃતમ્ ।
 મધ્યાહ્ને તુ સમાયાતે પાઠં કૃત્વા સમાપ્ય ચ ॥ ૨૫ ॥
 પઞ્ચોપચારૈસ્સમ્પૂજ્ય ગુડાન્નાદિનિવેદનૈઃ ।
 બ્રાહ્મણાન્ ભોજયેત્યશ્વાત્ દધિમધ્વાજ્યસંયુતમ્ ॥ ૨૬ ॥
 ભોજનાનન્તરં સર્વૈસ્સહ વિશ્રમ્ય કિઞ્ચન ।
 અઘૃત્વાડપિ ચ તામ્બૂલમનાભાષ્ય ચ પુલ્કસૈઃ ॥ ૨૭ ॥
 વક્તારં બ્રાહ્મણશ્રેષ્ઠં સર્વશાસ્ત્રાર્થપારગમ્ ।
 વાક્યાર્થચતુરં દાન્તમલુબ્ધં સત્યવાદિનમ્ ॥ ૨૮ ॥
 નાનોપચારૈસ્સમ્પૂજ્ય તોષયિત્વા ચ તં ધનૈઃ ।
 પૂર્વં વૃત્યોપવેશ્યૈનમુચ્ચૈરાસનમણ્ડલે ॥ ૨૯ ॥
 ઉપવિશ્ય તતોડધસ્તાત્ રામે ચિત્તં નિધાય ચ ।
 પૂર્વાહ્ને પઠિતાન્ સર્ગાન્ પ્રાર્થયેદ્વાચયેતિ ચ ॥ ૩૦ ॥
 તદુક્તાર્થાશ્ચ શૃણુયાન્મડ્ગલાશાસનાન્તકમ્ ।
 તતસ્સાયં વિધિં કૃત્વા વિષ્ણોર્નામસહસ્રતઃ ॥ ૩૧ ॥
 રઘુનાથં સમભ્યર્ચ્ય તતો ભુક્ત્વા સ્વપેત્ ક્રમાત્ ।
 એવં દિનેદિને કુર્વન્નુપચારૈરનુક્રમાત્ ॥ ૩૨ ॥
 પઠિત્વા વિંશતિં સર્ગાન્ વાચયેચ્ય યથાક્રમમ્ ।
 પ્રત્યેકદિવસે કુર્યાદન્યાન્યૈસ્સમભવે સુમૈઃ ॥ ૩૩ ॥
 સહસ્રનામભિઃ પૂજાં શ્રીરામસ્ય પદાબ્જયોઃ ।
 સીતાપાણિગ્રહો યત્ર યત્ર સુગ્રીવસખ્યકમ્ ॥ ૩૪ ॥
 અડ્ગુલીયકદાનશ્ચ રાવણસ્ય વધસ્તથા ।
 તત્ર તત્ર દિને કુર્યાત્તૂર્થલાસ્યપુરસ્સરમ્ ॥ ૩૫ ॥

અભ્યર્ચાં રઘુનાથસ્ય વક્તારં ચ પ્રપૂજયેત્ ।
 પઠિત્વૈવં ક્રમેણૈવ સમવિંશતિવાસરાન્ ॥ ૩૬ ॥
 પુનઃ પુનર્વસૌ પ્રાપ્તે રામસ્ય વિદિતાત્મનઃ ।
 પટ્ટાભિષેકસર્ગન્તુ પઠેન્મઙ્ગળપૂર્વકમ્ ॥ ૩૭ ॥
 પુનઃ પુનર્વસુપ્રાપ્તિસ્તારાવૃદ્ધિશ્ચયાદિભિઃ ।
 સમવિંશે દિને ચેત્સ્યાત્ તદા તત્રૈવ વાસરે ॥ ૩૮ ॥
 શિષ્ટાન્ સર્ગાન્ વાચયેતું યાવદ્રામાભિષેચનમ્ ।
 અથ વૃદ્ધથા તુ સા ચેત્સ્યાદેકોનત્રિંશવાસરે ॥ ૩૯ ॥
 અષ્ટાવિંશદિનં પાઠશૂન્યં કૃત્વાડચયેદ્વિભુમ્ ।
 એકોનત્રિંશદિવસે પઠેત્ પટ્ટાભિષેચનમ્ ॥ ૪૦ ॥
 અષ્ટાવિંશે ક્રમેણૈવ સા ચેત તત્ર તુ વાસરે ।
 પઠેત્ પટ્ટાભિષેકાખ્યસર્ગમાત્રં કૃતોત્સવઃ ॥ ૪૧ ॥
 પૂર્વેધુઃ પાઠસમયે તં સર્ગ મવશેષયેત્ ।
 પ્રાતઃકાલેઽહ્નિ યત્રાતિવ્યાપ્તિર્દૃષ્ટા પુનર્વસોઃ ॥ ૪૨ ॥
 આરભેત ચ તત્રૈવ તત્રૈવ ચ સમાપયેત્ ।
 દિનદ્વયે સમા ચેત્સા રૌદ્રવિદ્ધાં પરિત્યજેત્ ॥ ૪૩ ॥
 સમવિંશાવરાન્ વિપ્રાન્ દધિમધ્વાજ્યપાયસૈઃ ।
 ભોજયેત્ પરયા ભક્ત્યા ધ્યાત્વા રાઘવવિગ્રહાન્ ॥ ૪૪ ॥
 વક્તારં પઠિતારશ્ચ યથાશક્તિ પ્રપૂજયેત્ ।
 એવમારાધિતે રામે સર્વલોકશરણ્યકે ॥ ૪૫ ॥
 વન્ધ્યા નારી પ્રસૂયેત પુત્રં સર્વગુણાન્વિતમ્ ।
 આપન્નો મુચ્યતે કૃષ્ણાદપમૃત્યું વ્યપોહતિ ॥ ૪૬ ॥
 અતિક્રાન્તચિકિત્સાચ્ચ રોગાદુલ્લાઘતાં વ્રજેત્ ।
 ભક્તિં ચ રઘુનાથસ્ય પાદયોર્વિન્દતે દૃઢામ્ ॥ ૪૭ ॥
 અન્તે જ્ઞાનેન મુક્તસ્સ્યાદાન્તં સ્યાદ્બુધ્વર્જિતઃ ।
 એષ તૂદ્દેશતઃ પ્રોક્તો મયા તે કલવિસ્તરઃ ॥ ૪૮ ॥
 નાહં પટુઃ પ્રવક્તું સ્થાં સમ્પૂર્ણકલવિસ્તરમ્ ।
 યં યં કામયતે કામં સ સ હસ્તે ભવિષ્યતિ ॥ ૪૯ ॥

મુમુક્ષોરપિ કાર્યં સ્યાદેતત્પારાયણં ભુવિ ।
 એવં કર્તુમશક્તશ્ચેદ્વિત્તલોભં વિના દ્વિજઃ ॥ ૫૦ ॥
 યથાશક્ત્યર્થયિત્વા તુ રામં સર્વાર્થસિદ્ધિદમ્ ।
 પૂર્વોક્તરીત્યા સર્ગાણાં કેવલં વિંશતિં પઠેત ॥ ૫૧ ॥
 તસ્માદપિ ફલસામયં દદ્યાદ્ધિ રઘુનન્દનઃ ।

॥ અથ નવરાત્રપારાયણવિધિઃ ॥

અતઃ પરં પ્રવક્ષ્યામિ નવરાત્રે તુ પાઠનમ્ ॥ ૫૨ ॥
 ચૈત્રે વાડશ્ચયુજે માસિ પ્રથમાયાં શુભે દિને ।
 આરભ્ય ચ નવમ્યન્તં પઠેત્ પ્રાતરપિ ક્રમાત્ ॥ ૫૩ ॥
 દશમ્યાં રાવણવધં પઠિત્વા તત્ર વૈ દિને ।
 રામપટ્ટાભિષેકસ્ય પઠન્ સર્ગં સમાપયેત્ ॥ ૫૪ ॥
 પૂર્વોક્તવિશ્વિમાતિષ્ઠેત્ અત્રાપિ નિયતો દ્વિજઃ ।
 અશક્તઃ કેવલં પાઠમાચરેત્ ભક્તિસંયુતઃ ॥ ૫૫ ॥
 સર્વસિદ્ધિસ્તતો ભૂયાત્ આધિવ્યાધી વિનશ્યતઃ ।
 રઘુનાથઃ પ્રસન્નાત્મા તસ્ય સ્યાદનુગસ્સદા ॥ ૫૬ ॥
 પુત્રમિત્રકલત્રેષુ ન હાનિં દ્રક્ષ્યતે કચિત્ ।

॥ અથ ઐચ્છિકપારાયણવિધિઃ ॥

અથ રામાયણસ્યાસ્ય વક્ષ્યે મુનિવરોત્તમ ॥ ૫૭ ॥
 પારાયણં ત્વૈચ્છિકં યત્ કાલાપેક્ષા ન તત્ર હિ ।
 મહાવ્યાધિસમુદ્ભૂતૌ વિશ્લેષે બન્ધુજાયયોઃ ॥ ૫૮ ॥
 રાષ્ટ્રક્ષોભે ચ દુર્ભિક્ષે ભૂપાલાચ્ચ ભયાગમે ।
 યસ્યાં કસ્યાં ચ તારાયાં જન્મર્ક્ષે ચ વિશેષતઃ ॥ ૫૯ ॥
 શ્રીરામાયણકાવ્યસ્ય પારાયણમથાચરેત્ ।
 ન સર્ગસંખ્યાનિયમો ન ઘટસ્થાપનાદિકમ્ ॥ ૬૦ ॥

न यापि दिनसङ्ख्याऽत्र पारायणसमापने ।
 मन्द्रस्वरं पठेत् सर्गान् यथासौकर्यमेव य ॥ ६१ ॥
 भुज्वा तु न पठेत् किञ्चित् न य प्रवचनं यरेत् ।
 पुष्पैर्लब्धैश्च तुणसीदणैर्बिल्वदणैरपि ॥ ६२ ॥
 विष्णोर्नामसहस्रेण प्रयतः पूजयेत् प्रभुम् ।
 सर्वसङ्कुल्पसिद्धिः स्यादेतावन्मात्रके कृते ॥ ६३ ॥
 जन्मलग्नवशाद्भाऽपि यन्मलग्नवशादपि ।
 ग्रहाणां क्रूरता यस्मिन्काले भवति दुःखदा ॥ ६४ ॥
 विशेषेणार्कपुत्रस्य यन्द्रपुत्रस्य वा गुरोः ।
 दशा यान्तर्दशा यत्र काले भवति दुःखदा ॥ ६५ ॥
 आत्मपीडा दारपुत्रपीडा यापि धनक्षयः ।
 तदा रामायणं भक्त्या काम्यपाठकमात्पठेत् ॥ ६६ ॥
 प्रसङ्गादेष कथितः पाठो रामायणस्य तु ।

॥ अथ पुनर्वसुत्रयापेक्षपारायणविधिः ॥

अैच्छिकं तुर्यपाठन्तु काम्यं वक्ष्यामि नारद ॥ ६७ ॥
 पुनर्वसौ समारभ्य तृतीयेऽथ पुनर्वसौ ।
 समापयेत् प्रतिदिनं पठेय्य दशसर्गकान् ॥ ६८ ॥
 गीताया ऐकमह्ययायमपि भक्त्याऽऽदृतः पठेत् ।
 गृहे देवालये वाऽपि रामयन्द्रस्य सन्निधौ ॥ ६९ ॥
 पूजयित्वा यम्पदैर्वा पर्वा तुलसीदकैः ।
 विष्णोर्नामसहस्रेण पायसापूपमिश्रितम् ॥ ७० ॥
 निवेदयित्वा दिव्यानं आरभेत ततः परम् ।
 अनुज्ञाप्य द्विजान् स्वर्गैः सङ्कुल्य य यथाविधि ॥ ७१ ॥
 पुण्यालवायनं कृत्वा कृत्वा शुद्धं य मण्डपम् ।
 श्रोतारमेकं वृत्वा य पठेद्द्वै दश सर्गकान् ॥ ७२ ॥
 सायमर्थप्रवचनं नावश्यकमिहैरितम् ।
 विष्णोर्नाम्नां सहस्रेण रामनाम्नां शतेन वा ॥ ७३ ॥

અભ્યર્ચ્ય રાત્રૌ શ્રીરામં તમક્ષીરં નિવેદયેત્ ।
 પાઠસ્ય બહુકાલેન સાદ્યત્વાદૈવયોગતઃ ॥ ૭૪ ॥
 આશૌચેનાથવા રોગૈ રાજોપલ્પવનાદિભિઃ ।
 યજમાનસ્ય વિદ્મશ્ચેત્ સ્વસ્થાનેડન્યં પ્રકલ્પયેત્ ॥ ૭૫ ॥
 યજમાનઃ પઠેદ્ભક્ત્યા પાઠમેનં દિનેદિને ।
 અશક્તયેતુ શ્ૃણુયાત્ પાઠકં પરિકલ્પ્ય ચ ॥ ૭૬ ॥
 ચતુઃપગ્ચાશતાઽહોભિર્દશસર્ગક્રમેણ તુ ।
 એવં પારાયણં કૃત્વા તૃતીયે તુ પુનર્વસૌ ॥ ૭૭ ॥
 પૂર્વોક્તેન ક્રમેણૈવ શ્રીમતો રાઘવપ્રભોઃ ।
 મહોત્સવં પ્રકુર્વાત સર્ગ રાજયાભિષેચનમ્ ॥ ૭૮ ॥
 પઠિત્વા પૂજયિત્વા ચ પાઠં તત્ર સમાપયેત્ ।
 કામ્યપાઠસ્ત્વયં વત્સ કરણીયઃ સુખેન ચ ॥ ૭૯ ॥
 સુલભસ્સ્યાદરિદ્રાણામપિ સર્વાર્થસિદ્ધિદઃ ।
 આવશ્યકસ્ત્રિવર્ગસ્ય મર્ત્યાનાં કામનાવતામ્ ॥ ૮૦ ॥
 પુનર્વસુમહાપાઠ ઉત્તમોત્તમ ઈરિતઃ ।
 અન્યે પાઠાશ્ચોત્તમાસ્સ્યુઃ યસ્માન્નૈવર્ગિકા હિ તે ॥ ૮૧ ॥
 ઇત્યુક્તો ગુણવિસ્તારસ્સડ્ગ્રહાન્નારદાદ્ય તે ।
 શ્રીરામાયણવેદસ્ય કામ્યપાઠક્રમસ્ય તુ ॥ ૮૨ ॥
 વિસ્તરાદ્વક્તુમીશસ્સ્યાત્ સ એવ રઘુનન્દનઃ ।
 ગચ્છ કામં ચરન્ પુત્ર ગાયન્ રામાયણં સદા ॥ ૮૩ ॥
 દાલ્ભ્ય ઉવાચ-
 શ્રુત્વા રામાયણસ્યેત્થં માહાત્મ્યં નારદો મુનિઃ ।
 નત્વા ચતુર્મુખં સદ્યો વાલ્મીકિમભિગમ્ય ચ ॥ ૮૪ ॥
 તં નમસ્કૃત્ય બહુશઃ પ્રશસ્ય ચ પુનઃ પુનઃ ।
 ગીતં કુશલવાભ્યાં ચ શ્રુત્વા રામાયણં તતઃ ॥ ૮૫ ॥
 રામં નન્તુમથાગચ્છ દયોદ્ધ્યાં મુનિભિસ્સહ ।
 અત્રાન્તરે મૃતં પુત્રમાદાયાગાનૃપાન્તિકમ્ ॥ ૮૬ ॥

વિપ્રઃ કોઽપિ શપન્ રામં તદૈનં નારદોઽબ્રવીત્ ।
 પ્રભો રાઘવ ધર્મજ્ઞ સર્વભૂતહિતે રત ॥ ૮૭ ॥
 કિઞ્ચિત્જ્ઞ ઇવ ભાસીહ દ્વિજાત્મજમૃતિં પ્રતિ ।
 શૂદ્ધઃ કરોતિ ચ તપો દણ્ડકાયાં વને ક્વચિત્ ॥ ૮૮ ॥
 તં હત્વા જીવય સુતં બ્રાહ્મણસ્ય કૃપાવશાત્ ।
 ઇતિ શ્રુત્વા રઘુવરઃ પુષ્પકેણ સહાયુધઃ ॥ ૮૯ ॥
 શમ્ભૂકાખ્યં દણ્ડકાયાં શૂદ્ધં હત્વા તપસ્વિનમ્ ।
 જીવયિત્વા દ્વિજસુત મગસ્ત્યમભિવાદ્ય ચ ॥ ૯૦ ॥
 ગતઃ પુનરયોદ્ધ્યાં ચ વાજિમેધેન યેજિવાન્ ।

॥ અથ નારદકૃત પુનર્વસુ પારાયણઘટ્ટઃ ॥

નિર્માય પર્ણશાલાં તુ નારદો મુનિભિસ્સહ ॥ ૯૧ ॥
 ગડ્ગાદ્ધારે મહાપુણ્યે રામપૂજનતત્પરઃ ।
 પુનર્વસૌ સમારભ્ય શ્રીરામાયણમાદૃતઃ ॥ ૯૨ ॥
 સર્ગાણાં વિંશતિં નિત્યં પઠિત્વા વિધિપૂર્વકમ્ ।
 વક્તારં કલ્પયિત્વાઽન્ વાલ્મીકિં મુનિપુડ્ગવમ્ ॥ ૯૩ ॥
 વ્રતં સમાપયામાસ પુનઃ પ્રાપ્તે પુનર્વસૌ ।
 અથ દૃશ્યત્વમાપન્ન સ્સાક્ષાત્ત્રોટજાડ્ગણે ॥ ૯૪ ॥
 સ્નિગ્ધેન્દીવરપત્રામઃ પદ્મરક્તાન્તલોચનઃ ।
 યુક્તઃ કિરીટકટકકેયૂરાડ્ગુણિભૂષણૈઃ ॥ ૯૫ ॥
 વનમાલાયુતોરસ્કઃ પૂર્ણચન્દ્રનિભાનનઃ ।
 મન્દસ્મિતપ્રભાઝઢબિમ્બોષ્ઠવિલસન્મુખઃ ॥ ૯૬ ॥
 વામહસ્તેન કોદણ્ડં દક્ષિણેન ચ સાયકમ્ ।
 વિભ્રતૂણૌ ચ સમ્મૂર્ણૌ નિશિતૈસ્સાયકોત્તર્મૈઃ ॥ ૯૭ ॥
 પાર્શ્વસ્થયા ચ સર્વાડ્ગભૂષણોજ્જવલયા પુનઃ ।
 સમઝકરયા દેવ્યા સેવ્યમાનશ્ચ સીતયા ॥ ૯૮ ॥
 અગ્રે ધૃતાઞ્જલિં પ્રહ્લં હનુમન્તં કૃપાદ્વયા ।
 દૃષ્ટ્યાઽનુગૃહ્ણન્ તમપિ પ્રસન્નવદને ક્ષણમ્ ॥ ૯૯ ॥

સેવ્યમાનો લક્ષ્મણેન પાર્શ્વે પ્રાઞ્જલિના મુદા ।

નારદસ્તુ તમાલોક્ય પ્રણિપત્ય સહસ્રશઃ ॥ ૧૦૦ ॥

સ્તુત્વા બહુવિધૈઃ સ્તોત્રૈર્વૈવૈદિકૈર્લૌકિકૈરપિ ।

પાહિ પાહીતિ ચ તતોઽબ્રવીત્ પ્રેમાશ્રુલોચનઃ ॥ ૧૦૧ ॥

શ્રીરામ ઉવાચ -

વત્સ નારદ તુષ્ટોઽસ્મિ ત્વદ્રામાયણપાઠતઃ ।

પારાયણાત્પુનર્વસ્વાં વિશેષાનુગ્રહો મમ ॥ ૧૦૨ ॥

યથાઽનેનાસ્મિ તુષ્ટોઽધ તથા ન તપસા તવ ।

રામાયણં યત્ર યત્ર ભક્તિતોઽભક્તિતોઽપિ વા ॥ ૧૦૩ ॥

પઠ્યતે તત્ર સાન્નિદ્ય મહં કુર્વે યથેહ તુ ।

યો વાઞ્છતિ પ્રસાદં મે સ તુ રામાયણં પઠેત્ ॥ ૧૦૪ ॥

શ્રીમદ્વાલ્મીકિવચસાં માધુર્યં માં પ્રકર્ષતિ ।

અહં ચાકર્ણિષ્યામિ ત્વયા ચ ત્વાદૃશૈસ્સહ ॥ ૧૦૫ ॥

સ ચ કાલો ભવેચ્છીઘ્નં ત્વમત્યાગચ્છ યત્નતઃ ।

ત્રિયતામધ ચ વરો યથેષ્ટે પ્રદદામિ તે ॥ ૧૦૬ ॥

નારદ ઉવાચ -

કિમિહાધ વરૈઃ કાર્યં નિસ્સડ્ગસ્ય મમેતરૈઃ ।

અયં વરો મે પરમો યદેવં ત્વાં વિલોક્યે ॥ ૧૦૭ ॥

દૃષ્ટા મયા શડ્બચકગદાપીતામ્બરાન્વિતા ।

કૌસ્તુભાભરણગ્રીવા લક્ષ્મીયુક્તોરસાઽન્વિતા ॥ ૧૦૮ ॥

તવ સા ક્ષીરપાથોઘૌ મૂર્તિર્નારાયણાહ્યા ।

વૈકુણ્ઠસ્થાનગા મૂર્તિર્ભુજાષ્ટકવિભૂષિતા ॥ ૧૦૯ ॥

સુનન્દનન્દ્રપ્રમુખૈસ્સેવિતા નિત્યસૂરિભિઃ ।

દૃષ્ટા તપઃપ્રભાવેન કૃપયા દર્શિતા ત્વયા ॥ ૧૧૦ ॥

નરનારાયણાભિખ્યે લોકરક્ષાર્થમાદૃતે ।

તપસ્વિવેષે તે મૂર્તી દૃષ્ટે બદરિકાશ્રમે ॥ ૧૧૧ ॥

સર્વાવતારબીજાત્મા વૈરાજી સાઽપિ તે તનુઃ ।

નાનાવિશ્વમયી દૃષ્ટા શ્વેતદ્વીપે મયા પુરા ॥ ૧૧૨ ॥

ન તથા હર્ષમગમં યથાઽથ તવ દર્શનાત્ ।

વાણકોદણપાણેશ્ચ જાનક્યા સેવિતસ્ય ચ ॥ ૧૧૩ ॥

દિવ્યતેજોનિધેસ્તેઽથ દર્શનાન્નિર્વૃણોમ્યહમ્ ।

મનો મે મોદતેઽત્યર્થ મન્યે પૂર્વ ન ચેદૃશઃ ॥ ૧૧૪ ॥

તદહં પ્રાર્થયે ત્વાઽથ વરં સર્વવરોત્તમમ્ ।

યદા યદાઽહં વાઞ્છામિ દ્રક્ષ્યામિ ત્વાં તદા તદા ॥ ૧૧૫ ॥

એવં બાણધનુષ્પાણિં સીતાલભાણસેવિતમ્ ।

અચઞ્ચલા ચ ત્વદ્ભક્તિઃ સ્યામ્ને કારુણ્યતસ્તવ ॥ ૧૧૬ ॥

હિં ચૈવં કામ્યપાઠેન શ્રીરામાયણમાદરાત્ ।

પુનર્વસૌ સમારભ્ય યઃ પઠેદ્વિધિપૂર્વકમ્ ॥ ૧૧૭ ॥

ભક્તિતો દમ્ભતોવાઽપિ તસ્ય ત્વં પ્રીતમાનસઃ ।

ધર્માર્થકામમોક્ષાખ્યં ચતુર્વર્ગં દિશ પ્રભો ॥ ૧૧૮ ॥

પુત્રાન્ પૌત્રાન્ સમ્પદશ્ચ જ્ઞાનમન્તે ચ સોઽશ્રુતામ્ ।

શ્રીરામ ઉવાચ -

સત્યમુક્તં ત્વયા બ્રહ્મન્ મદ્ભક્તા મામર્કી તનુમ્ ॥ ૧૧૯ ॥

કોદણપાણિ સન્દ્રઘ્નું સમીહન્તે ન ચાન્યથા ।

ઈદૃશી મે તનુઃ પૂર્વ સ્વતેજઃપુઞ્જસંવૃતા ॥ ૧૨૦ ॥

કોટિસૂર્યસમાભાસા રક્તચન્દનસેવિતા ।

સીતયા સેવિતા પાર્શ્વે વાલવ્યજનહસ્તયા ॥ ૧૨૧ ॥

માયાં દર્શનમાત્રેણ નિહન્ત્રી ભેદધીપ્રદામ્ ।

ચિરમાશાસમાનાય મત્પ્રસાદાભિકાઙ્ક્ષયા ॥ ૧૨૨ ॥

સનત્કુમારાદ્વિજ્ઞાય મમાવિર્ભાવમઞ્જસા ।

સારથ્યાન્મન્ત્રકૃત્યાચ્ચ ઇક્ષ્વાકુકુલસેવને ॥ ૧૨૩ ॥

દર્શિતાઽભૂત્ સુમન્ત્રાય પ્રસ્થાસ્યેઽહં યદા વનમ્ ।

શબર્યૈ શરભઙ્ગાય વાલિને ચ મુમૂર્ષવે ॥ ૧૨૪ ॥

દર્શિતાઽભૂદિદાનિં ત્વં દૃષ્ટવાન્ મલ્કથાબલાત્ ।

નિત્યં રામાયણં યે વા પઠેયુઃ કામતોઽપિ વા ॥ ૧૨૫ ॥

મુક્તયે વાડપિ તે સર્વે એવંરૂપં તુ માં મુને ।
 અન્તે દૃષ્ટ્વા પ્રાપ્ત્યુર્મા નાત્ર કાર્યા વિચારણા ॥ ૧૨૬ ॥
 ય વા પુનર્વસુદિને સમારભ્ય યથાવિધિ ।
 શ્રીમદ્રામાયણં ભક્ત્યા પઠેયુઃ પુત્રકામ્યયા ॥ ૧૨૭ ॥
 ધનામયે વા વિપદાં તારણાયાથવા મુને ।
 અન્તે તેષાં સુપ્રસન્નઃ પાઠસ્થાસ્ય યથેષ્ણિતમ્ ॥ ૧૨૮ ॥
 સર્વાન્ કામાન્ દદામ્યેવ ન તે શોચન્તિ ભૂતલે ।
 પ્રારબ્ધમપિ દુઃખં સ્યાત્ તેષાં નિર્વીર્યમઞ્જસા ॥ ૧૨૯ ॥
 નાહં સ્વાધ્યાયતોવાડપિ બાહ્યાભ્યન્તરપૂજનાત્ ।
 તપસા ત્યાગતો વાડપિ પ્રસીદામિ તથા મુને ॥ ૧૩૦ ॥
 યથા રામાયણકથાપઠનશ્રવણાદિભિઃ ।
 દર્શયિષ્યામિ તે મૂર્તિમેવંરૂપાં મનોરમામ્ ॥ ૧૩૧ ॥
 યદા યદા વાઞ્છસિ ત્વં યત્ર ક્વાપિ મુનીશ્વર ।
 મત્પ્રસાદાદ્દક્ષશાપો ન ત્વામભ્યભવન્મુને ॥ ૧૩૨ ॥
 અત્ર સ્થિતં માસમાત્રં ક્ષણમાત્રમતઃ પરમ્ ।
 નાત્ર સ્થેયમિતસ્તસ્માત્ ગચ્છ લોકાન્ યથાસુખમ્ ॥ ૧૩૩ ॥
 ત્વં ચ નિત્યઞ્ચરન્ ગાયેઃ શ્રીરામાયણમાદૃતઃ ।
 પ્રકાશાય કથામેતાં લોકાનાં સુખસિદ્ધયે ॥ ૧૩૪ ॥
 વાલ્મીકે ત્વં ચ શિષ્યાભ્યાં ગાયદ્ભયાં મત્કથાં સદા ।
 આનન્દમાપ્નુહિ પરં નાન્યલભ્યં કથઞ્ચન ॥ ૧૩૫ ॥
 આહરિષ્યામ્યશ્રમેધં સ્વર્ણસીતાસમન્વિતઃ ।
 આગચ્છ સહ શિષ્યાભ્યાં મત્પુત્રાભ્યાં મહાધ્વરમ્ ॥ ૧૩૬ ॥
 તદા કર્માન્તરે કાવ્યં ત્વત્કૃતં મત્કથાશ્રયમ્ ।
 શ્રોષ્યામિ બહુભિસ્સાર્દ્ધં સભાયાં રાજભિસ્સહ ॥ ૧૩૭ ॥
 આડશ્રમેધકથાઘટ્ટં મુનિભિશ્ચ ભવાદૃશૈઃ ।
 આન્તં તતશ્ચ શ્રોષ્યામિ ત્વં યશોભાગભવિષ્યસિ ॥ ૧૩૮ ॥
 પુત્રૌ ચ સ્વીકરિષ્યામિ સર્વલોકસ્ય સન્નિધૌ ।

छंदं रजस्यं प्रोक्तं ते त्वया प्रोक्तं च काव्यके ॥ १३८ ॥

त्वं निवत्स्यसि मल्लोके मत्समो बलुकल्पकम् ।

मामेवैष्यसि यान्ते त्वं सत्यं प्रतिशृणोमि ते ॥ १४० ॥

दाल्भ्य उवाच-

छत्युक्त्वाऽन्तर्हितो रामस्सीताद्यैरनुगैस्सह ।

अद्यापि गायति मुनिश्चरन् रामायणं सदा ॥ १४१ ॥

स येनमर्थं प्रावोचन् द्रयासायामिततेजसे ।

उपादिशत् स्वपुत्राय सोऽपि राजन् शुकाय च ॥ १४२ ॥

स मे कथितवान् पूर्वं प्रसङ्गाद्भक्तसंसदि ।

मया तवोपदिष्टं च श्रीरामायणवैभवम् ॥ १४३ ॥

त्वं यादित्ये समायाते मद्भुक्तविधिपूर्वकम् ।

पठन् रामायणं भक्त्या वक्तारं परिकल्प्य च ॥ १४४ ॥

श्रोतृश्च परमोदारान् तरिष्यसि मलापदम् ।

युधिष्ठिर उवाच-

श्रीमन्मुनिगणश्रेष्ठ दाल्भ्य सर्वज्ञसम्मत ॥ १४५ ॥

धन्योऽस्यनुगृहीतोऽस्मि विपदं तारितोऽस्मि च ।

अहं रामायणं भक्त्या पठिष्यामि पुनर्वसौ ॥ १४६ ॥

वक्ता भव मलाभाग नान्योऽस्ति मम सम्मतः ।

श्रीसूत उवाच -

छत्युक्त्वा पाण्डुतनयस्सम्भारान् भातृभिर्भुङ्क्ता ॥ १४७ ॥

सम्पाद्य च ततो वृत्वा श्रोतृन् भक्तान् रघूत्तमे ।

दाल्भ्यं वक्तारमाधाय द्वारकां प्रेष्य यानुजान् ॥ १४८ ॥

गोविन्दं च समानीय प्रोक्तवान् स्वमनीषितम् ।

स यैनमब्रवीद्राजन् तुष्टोऽस्मि तव कार्यतः ॥ १४९ ॥

अस्मिन्नप्यवतारेऽहं मम पूर्वावतारेके ।

रामात्मके यथ्यावितं तद्योवर्णयते मुदा ॥ १५० ॥

तदा परवशो राजन् भवामि प्रीतमानसः ।

किमुताऽहं महीपाल श्रीरामायणपाठतः ॥ १५१ ॥

ચલત્વચં વિધિસ્સર્વઃ શ્રોષ્યામિ ચ સહ દ્વિજૈઃ ।

શ્રીસૂત ઉવાચ -

તતો યુધિષ્ઠિરો રાજા સહુલ્ય વિધિપૂર્વકમ્ ॥ ૧૫૨ ॥

દ્વૌપદ્યા સહ ધર્માત્મા પુનર્વસુમહાદિને ।

રામાયણં યથાન્યાયં સમારભ્ય પઠન્ સ્વયમ્ ॥ ૧૫૩ ॥

સમાપયચ્ચ વિધિના કૃત્વા કૃષ્ણં સભેશ્વરમ્ ।

યદા સભાં પૂજયિતુમુત્થિતો ધર્મનન્દનઃ ॥ ૧૫૪ ॥

ન દદર્શ તદા કૃષ્ણં તત્સ્થાનેડન્યં દદર્શ હ ।

સવ્યે પાણૌ ચ કોદણ્ડં દક્ષિણે ચાપિ સાયકમ્ ॥ ૧૫૪ ॥

સીતાલક્ષ્મણસંસેવ્યં પાદાન્તે ચ હનૂમતા ।

શ્રીરામં પુષ્પવર્ષેણ કીર્યમાણં નભસ્સદામ્ ॥ ૧૫૬ ॥

સૂર્યકોટિસમાભાસં પ્રસન્નવદનામ્બુજમ્ ।

દૃષ્ટ્વા પરવશો ભૂત્વા હર્ષેણ કુરુનન્દનઃ ॥ ૧૫૭ ॥

સહસ્રકૃત્વઃ પ્રાણંસીત્ તુષ્ટાવ ચ પુનઃ પુનઃ ।

પાદાધ્યાયમનીયેન સમ્યગારાધયન્મુદા ॥ ૧૫૮ ॥

ભગવાનપિ સર્વાત્મા રાજાનમિદમબ્રવીત્ ।

શ્રીભગવાનુવાચ-

તુષ્ટોડસ્યનેન વિધિનાં શ્રીરામાયણપાઠતઃ ॥ ૧૫૯ ॥

અવાપ્સ્યસ્યખિલાન્ કામાનન્તે સાયુજ્યમેષ્યસિ ।

શત્રૂન્ હનિષ્યસ્યખિલાન્ પ્રતિજ્ઞાન્તે નૃપોત્તમ । ૧૬૦ ॥

રાજ્યં પ્રાપ્સ્યસિ ભૂયોડપિ ભ્રાતૃભિઃ પરિવારિતઃ ।

ઇત્યુક્વાડડસીત્ પુનઃ કૃષ્ણાસ્સર્વાલકુારશોભિતઃ ॥ ૧૬૧ ॥

સદસ્યા વિસ્મયામ્ભોધૌ મગ્નાઃ શ્રીરામદર્શનાત્ ।

તુષ્ટદ્વર્કાનાથં તન્માહાત્મ્યવશીકૃતાઃ ॥ ૧૬૨ ॥

રાજાડપિ કર્મ તત્ સમ્યક્સમાપ્ય વિધિપૂર્વકમ્ ।

અન્નૈશ્ચ ષડ્સોપેતૈઃ સૂર્યપાત્રવિનિર્મિતૈઃ ॥ ૧૬૩ ॥

બ્રાહ્મણાન્ ભોજયાભાસ સહસ્રાધિકસડ્પ્યયા ।

વક્તારં પૂજયામાસ કૃષ્ણદત્તૈર્ધર્નાદિભિઃ ॥ ૧૬૪ ॥

તતો વ્યતીતે વનવાસદુઃખે જિત્વા સિપૂન્ ભીષ્મમુખાન્ મહાત્મા ।
સહોદરૈસ્સેવિતપાદપદ્મો મહી પ્રપેદે મહતીં મુદં ચ ॥ ૧૬૫ ॥

શ્રીસૂત ઉવાચ -

યો રામાયણમાહાત્મ્ય મિદમુક્તં મુનીશ્વરાઃ ।
પઠેદ્વા શૃણુયાદ્વાપિ સ રામે ભક્તિમાન્ ભવેત્ । (૧૬૬ ॥)
શ્રીરામસ્ય પ્રસાદેન સર્વાન્ કામાનવાપ્નુયાત્ ॥ ૧૬૬ ॥

-ઇતિ શ્રીસ્કન્દોપપુરાણે પુરાણવૈભવખણે બ્રહ્મનારદસંવાદે
રામાયણમાહાત્મ્યે કામ્યપાઠનિરૂપણનામ પચ્ચવિંશોઽધ્યાયઃ ॥ ૨૫

॥ ઇતિ તૃતીયોઽધ્યાયઃ ॥

॥ ઇતિ શ્રીરામાયણમાહાત્મ્યં સમ્પૂર્ણમ્ ॥

- સ્કન્દપુરાણ । પુરાણવૈભવખણ ૧ । અધ્યાય ૨૩-૨૫ ॥

- skandapurANa . purANavaibhavakhaNDa . adhyAya 23-25..

Proofread by Mrityunjay Rajkumar Pandey

——
Shri Skandopapurāṇoktaṁ Shriramayānamahatmyam

pdf was typeset on November 5, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

